

Rauf Gündüz oğlu SƏFƏROV
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin doktorantı

AZƏRBAYCANIN EMAL SƏNAYESİNİN PRIORİTET SAHƏLƏRİNİN BEYNƏLXALQ İNVESTİSİYA LAYİHƏLƏRİNDƏ İŞTİRAKININ PERSPEKTİVLƏRİ

Xülasə

Beynəlxalq investisiya layihələrinin reallaşması uzunmüddətli proses olduğundan xarici investitorlar hər hansı bir ölkənin iqtisadiyyatına yatıracağıları investisiyaların iqtisadi, sosial, habelə siyasi və hüquqi mühitinə dair məlumatların reallığına tam əmin olmalıdırlar. Həmin reallığın investitorlar üçün faydalılıq, investitorların mövqeyinin gücləndirilməsinə təsiri dərəcəsi dəqiqləşdirilməlidir. Qeyd edilən sistemli və kompleks məlumatların reallığı və faydalılığı Azərbaycanın emal sənaye sahələrinin hər hansı biri və yaxud prioritet sayılan bir neçəsi üçün xarakterik olmalıdır. Həmin halda investisiya layihələrinin qeyd edilən sahələr üzrə reallaşmasında xarici investitorların marağı artacaq.

Açar sözlər: Investisiya layihələri, emal sənaye, prioritet sahələr, adekvat strategiya, investisiya siyasəti, innovasiya texnologiyaları, kommunikasiya əlaqələri.

Giriş

Beynəlxalq investisiya layihələrində iştirak etməklə Azərbaycanın emal sənayesinin prioritet sahələrinə investisiyalar yatıracaq xarici investitorlar üçün perspektiv dövr xüsusi maraq doğurur. Həmin perspektivləri əvvəlcədən mənimsəyib onların neqativ təsirlərini minimuma endirmək istiqamətində xarici investitorlar adekvat strategiya işləyib hazırlayırlar. Belə şəraitdə emal sənayesinin prioritet sahəsi üçün, məsələn, maşın və avadanlıq istehsalı üçün tətbiq ediləcək investisiyaların mərhələli reallaşdırılması mexanizminin yaradılması tələb olunur ki, bu da investisiya şirkətinin ümumi strategiyası çərçivəsində öz həllini tapmalıdır. Belə mexanizmin özünün fəal və səmərəli işləməsi Azərbaycanda emal sənayesinin prioritet sahələrinin, o cümlədən maşın və avadanlıqlar istehsalının perspektiv imkanları ilə xarici investitorların həmin imkanları qiymətləndirmək səyinin uyğunlaşması dərəcəsindən asılı olacaqdır.

Son illərdə Azərbaycanın investisiya siyasətində baş verən dəyişikliklərdən biri dövlət-özəl sektorların birgə əməkdaşlığına nail olmaqla qeyri-neft sektorunun, xüsusən emal sənayenin prioritet sahələrinin inkişafını sürətləndirməkdir. Bu mənada emal sənayesinin, onun prioritet sahələrindən biri olan maşın və avadanlıqlar istehsalının xeyrinə investisiya təminatına yenidən baxılması və bu sahəyə nəinki dövlət və özəl sektorun və daha çox isə xarici investitorların birgə əməkdaşlığına əsaslanan investisiyalardan istifadənin genişləndirilməsinə zərurət yaranmışdır. Təsadüfi deyil ki, beynəlxalq təcrübədə həmin əməkdaşlıq müstəvisində daha mütərəqqi və innovasiya texnologiyalarına əsaslanan müxtəlif təyinatlı maşınlar, dəzgahlar, elektrotexniki qurğular istehsalının miqyası genişlənməkdədir. Dövlətin iştirakı ilə daha mütərəqqi özəl müəssisələr və istehsal gücləri yaradılır, dövlət investisiyalarının köməyi ilə özəl müəssisələrin yenidən qurulmasına istiqamət götürülür. [3, 444]

Emal sənayesinin inkişafında dövlət və özəl investisiyalardan istifadə imkanları.

Azərbaycanın bütünlükdə emal sənayesinə və ayrılıqda isə maşın və avadanlıqlar istehsalı müəssisələrinə yatırılan daxili və xarici investisiyalarının həcmi nəzərəcarpacaq dərəcədə artmışdır. Son ildən başlayaraq ölkənin emal sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində aparılan investisiya siyasətində yeni yolların açılmasına cəhd göstərilmiş, bu yollardan bəzi həmin istiqamət üçün dövlət investisiyalarının daha sürətlə və həcmcə artırılması, maşın və avadanlıqlar istehsalının prioritetliyi qəbul edilmişdir. Lakin təəssüflə deyək ki, qeyd edilən prioritetlik qəbul edilsə də, hələ ki, emal sənaye sahələrinin inkişafına xarici investisiyaların yatırılmasında irəliləmə nəzərə çarpmır. Bu stereotipi qırmaq, eyni zamanda emal sənayesinin maşın və avadanlıqlar istehsalı

müəssisələrində xarici investisiyaların daha sürətlə cəlb edilməsinə çalışmaq lazımdır. Həm dövlət investisiyaları və həm də xarici investisiyalar, əsasən maşın və avadanlıqlar istehsal edən müəssisələrin modernləşdirilməsinə, bunun üçün isə texnoloji innovasiyalar istehsal edən ixtisaslaşmış yeni müəssisələrin qurulmasına, daha çox vencur firmalarının yaradılmasına, bu firmalar üçün mütəxəssis mühəndis-texniki heyətinin hazırlanmasına yönəldilməlidir. Bu istiqamətdə gözlənilən göstəriciləri də nəzərə almaqla 2020-ci ildə 2005-ci ilə nisbətən həmin sahəyə dövlət investisiyalarının yatırılması 2 dəfədən çox artmışdır. 2020-ci ildə əsas kapitalla yönəldilən investisiyaların 78%-i daxili investisiyaların payına düşmüşdür (bax: Cədvəl 1).

Nəzərə almaq lazımdır ki, son illərin məlumatları göstərir ki, Azərbaycanın emal sənayesinin maşın və avadanlıqlar istehsalına xarici investisiya yatırılmasında durğunluq hiss olunur. Bu istehsal sahələri əsasən daxili investisiya, xüsusən dövlət investisiyaları hesabına, o cümlədən, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin investisiyalaşması hesabına inkişaf edir. Bu meyil diqqətəlayiq olsa da, bütün hallarda maşın və avadanlıqlar istehsalı elə sahədir ki, daim təkmil, daha mütərəqqi innovasiya texnologiyaları əsasında texniki baza tələb edir. Fərəhli haldır ki, Azərbaycanın daxili investisiyalaşma vəsaitləri, xüsusən dövlət büdcə vəsaitləri və büdcədən kənar vəsaitlər kifayət qədərdir. Lakin həmin maliyyə vəsaitləri ilə ölkə ərazisində müasir maşın və avadanlıqlar istehsal etmək üçün tələb olunan mütərəqqi milli innovasiya texnologiyalı texnikanı yaratmaq mümkün olmur. Çünki maşın və avadanlıqlar kimi texnikanın özünü istehsal edən ixtisaslaşmış baza sahə Azərbaycanın emal sənayesində formalaşmamışdır. Yəni maşın və avadanlıq istehsal etmək üçün baza texnikası sənaye ölkələrinin patentidir, necə deyirlər, həmin ölkələrin inhisarındadır. Həmin patentlər isə çox vaxt satılmır, yalnız bəzi hallarda lisenziya müqavilələri yolu ilə onların istehsalı ölkəmizin ərazisində təşkil oluna bilər. Bu isə baş tutduqda çox böyük həcmdə lisenziya xərcləri tələb edir.

Təsədüfi deyil ki, 2005-ci ildən sonra Azərbaycanın dövlət investisiya xərcləri əhəmiyyətli dərəcədə artmaqdadır. Yalnız son illərdə ölkə üzrə əsas kapitalla yönəldilən daxili investisiyaların 75%-i Azərbaycanın dövlət investisiyalarının payına düşmüşdür. Bunu aşağıdakı məlumatlardan görmək olar (bax: Cədvəl 1.).

Cədvəl 1.

2005-2020-ci illərdə əsas kapitalla yönəldilən daxili investisiyaların tərkibində dövlət investisiyalarının payı (faizlə). (2,405)

	Daxili investisiyaların strukturu	2005	2010	2015	2020 gözlənilir
I.	Daxili investisiyalar bütünlükdə	100	100	100	100
	O cümlədən:				
	1. Dövlət investisiyaları	37,8	74,3	78,2	78,00
	a) dövlət müəssisələri	28,6	30,9	32,3	30,4
	b) dövlət büdcəsi	9,2	43,4	45,9	47,6
	2. Qeyri-dövlət investisiyaları	62,2	25,7	21,8	22,00
II.	Xarici investisiyalar bütünlükdə:	100	100	100	100
	O cümlədən:				
	1. Dövlət investisiyaları	3,8	17,7	25,5	29,2
	2. Qeyri-dövlət investisiyaları	96,2	82,3	74,5	70,8

Qeyd: Cədvəl məlumatları Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2018 proqnoz göstəricilərinin hesablanması əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Cədvəl 1-də göstərilən rəqəmlərin ümumiləşdirilməsi əsasında proqnoz verə bilərik ki, Azərbaycanın emal sənaye sahələrinin, xüsusən maşın və avadanlıqlar istehsalı sahəsində daxili investisiyaların tərkibində dövlət investisiyalarının, o cümlədən dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya vəsaitləri həm məbləğ və həm də xüsusi çəki etibarilə artacaqdır. Bunu son on beş ildə (2005-

2020 ci illərdə) daxili investisiyaların tərkibində dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya vəsaitlərinin daha çox artması təsdiq edir. 2005-ci ildə ümumi dövlət investisiyalarının tərkibində dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya vəsaitləri 9,2% olmuşdursa, 2010-cu ildə 43,4%, 2015-ci ildə 61,5%, 2020-ci ildə isə 62,2% olmuşdur. Növbəti illərdə bu göstəricinin az və ya çox səviyyədə artması gözlənilir.

Nəzərdə tutulan illərdə dövlət investisiyaları ölkənin özəl investisiyalarına nisbətən özünün artım sürətini saxlayacaqdır. Bütünlükdə növbəti illərdə dövlət müəssisələrinin öz vəsaitləri hesabına investisiyalaşmaya nisbətən dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlər hesabına dövlət investisiyalaşması daha çox olacaqdır. Eyni zamanda gözlənilir ki, ölkədə özəl investisiyalaşma məbləğcə artsa da, həmin investisiyalaşma xüsusi çəki etibarilə çox az səviyyədə artacaqdır. Bütün bunlar isə bir çox cəhətdən düşünməyə əsas verir ki, dövlət investisiyalarının tərkibində dövlət müəssisələrinin öz vəsaitləri hesabına investisiyalaşmanın nəinki həcmcə və habelə xüsusi çəki etibarilə də tədricən artması yolları tapıla bilsin. Eyni zamanda ölkənin özəl sektorunu əhatə edən qeyri-dövlət vəsaitlərinin də nəinki məbləğ və habelə xüsusi çəki etibarilə də artması meylinin ola biləcəyi imkanları aşkara çıxarılmalıdır.

Bütün hallarda Azərbaycan emal sənayesini, onun prioritet sahələrindən biri olan maşın və avadanlıqlar istehsalını müasir innovasiya və rəqabət qabiliyyətli məhsullar buraxılışına yönəltmək üçün dövlət investisiyalarına ehtiyacın çox olması ilə yanaşı onun özəl investisiyalarla birgə əməkdaşlığına, xarici investisiya layihələrində iştiraka üstünlük verilməlidir. Bu yol imkan verəcəkdir ki, maşın və avadanlıqlar istehsalının müasir milli sənayeləşdirmənin tələblərinə uyğun şaxələndirilməsi həyata keçirilsin və bununla da maşın və avadanlıqlar istehsalının şaxəli inkişafı nəinki konkret istehsalın özü və emal sənayesinin bütün sahələri üçün və habelə ölkənin milli iqtisadiyyatının bütün sektorları üçün mütərəqqi texnika və texnologiya istehsal edilsin. Daxili investisiyalaşmanın strukturunda dövlət investisiyaları ilə yanaşı özəl investisiyalar milli iqtisadiyyatın sektorial baxımdan davamlı və dayanıqlı inkişafına, məşğulluq problemini günün tələblərinə uyğun həll etməyə imkan verəcəkdir. Azərbaycan iqtisadçılarının hesablamalarına görə son illərdə qeyri-neft sənaye sektorunun inkişafına yatırılan illik daxili investisiyaların 80%-i özəl qurumlara məxsus olmuşdur. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, özəl investisiyalar hesabına Azərbaycanın emal sənayesinin və aqrar sahənin modernləşdirilməsinə və məşğulluq probleminin həllinə tələb olunan müddətdə və keyfiyyətdə nail olmaq mümkün deyildir. [4, 409]

Beynəlxalq investisiya layihələrinin seçimi və bu layihədə iştirak bütün hallarda Azərbaycanın emal sənaye sektorunun aparıcı sahəsi olan maşın və avadanlıqların yerli istehsalını artırmağa xidmət etməlidir ki, perspektiv dövr üçün onların idxalı qismən və bütünlükdə əvəzləmək mümkün olsun. Bu istiqamət daxili və xarici investisiyaların birgə və balanslı formalaşmasını tələb edir. Son illərin statistik göstəricilərinə görə, Azərbaycanda əsas kapitalla yönəlmiş investisiyaların 44%-i özəl sektorun vəsaitləri, 47%-i dövlət büdcə vəsaiti, 1,9%-i əhalinin vəsaiti, 7,1%-i digər vəsaitlər hesabına formalaşmışdır. Bu işdə investisiyalaşmanın təşviqi sisteminin işə düşməsi diqqətəlayiq sayıla bilər. “Artıq qısa müddət ərzində investisiyaya təşviqat üzrə 130 sənəd verilmişdir. Bu proqram çərçivəsində ölkə iqtisadiyyatına sahibkarlar tərəfindən 1 milyard 250 milyon manat həcmində sərmayə qoyulur və qoyulacaqdır. Yəni bu investisiya təşviqat mexanizmini işə salmaqla görün, biz investisiya üçün nə qədər vəsait cəlb etmişik. Sahibkarlar özləri bunu təşkil edirlər. Dövlət, əlbəttə ki, öz dəstəyini göstərir”. [1]

Azərbaycanda emal sənayesinin prioritet sahələrinin inkişaf perspektivini, ilk növbədə mövcud maşın və avadanlıqlar, istehsal müəssisələrinin modernləşdirilməsində özəl investisiyalardan da istifadəyə üstünlük verilməsini tələb edəcəkdir. Güclü və yenilənmiş maşın və avadanlıqlar istehsal edə bilən sənayenin potensial imkanları yaradılmalı, nəinki daxili və tədricən isə, xarici bazarlarda rəqabət apara bilən texnoloji qurğular, müxtəlif çeşidli elektron alət və cihazlar istehsalı üzrə sənaye kompleksləri yaradılmalıdır. Bütün bunlar iri həcmdə investisiyalar tələb edir ki, bu investisiyalar da yalnız sahənin infrastruktur obyektlərinin tikintisinə deyil, daha çox sahənin istehsal

güclərinin, yəni texnika və texnologiyanın özünü istehsal edən ağır maşınqayırma istehsalının yaradılmasına yönəldilməlidir. Belə əsaslı sənaye bazasının yaradılması bütün hallarda dövlət investisiyası ilə özəl investisiyaların birgə əməkdaşlığının böyük perspektivləri ola bilər. Perspektivdə ağır maşınqayırma sənayesinin üstün inkişafı üçün dövlət investisiya vəsaitlərinin istifadəsində az və ya çox dərəcədə dəyişiklik edilməsinə ehtiyac yaranacaq, dövlət investisiya resursları ilə özəl investisiya resurslarının balanslı nisbətə qurulması təcrübəsinə daha çox müraciət olunacaqdır. Bu istiqaməti indidən müşahidə etmək də mümkündür (bax: Cədvəl 2.).

Cədvəl 2.

Maliyyə mənbələri üzrə əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyaların strukturu. [2, 557]

	2005		2010		2015		2020	
	Mln. manat	Ümumi həcmdə xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. manat	Ümumi həcmdə xüsusi çəkisi, %-lə	Mln manat	Ümumi həcmdə xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. manat	Ümumi həcmdə xüsusi çəkisi, %-lə
Əsas kapitalla investisiyalar, cəmi	967,8	100,0	5769,8	100,0	9905,6	100,0	15957,0	100,0
O cümlədən, maliyyə mənbələri üzrə:								
Müəssisə və təşkilatların öz vəsaitləri	689,1	71,2	4767013,3	82,6	5041863,0	50,9	10180685,1	63,8
Bank kreditləri	131,8	13,6	372,0	6,4	643,8	6,5	1479,3	9,3
Büdcə vəsaitləri	28,3	2,9	193,5	3,4	3255,3	32,9	3133,1	19,6
Büdcədən kənar fondların vəsaitləri	8,2	0,9	72,7	1,3	570,4	5,7	297,4	1,9
Əhəlinin şəxsi vəsaiti	45,2	4,7	331,7	5,7	373,2	3,8	699,8	4,4
Sair vəsaitlər	52,6	5,4	32,7	0,6	20,9	0,2	166,5	1,0

Proqnoz vermək olar ki, 2015-2025-ci illəri əhatə edən ortamüddətli perspektivdə ağır sənayenin maşın və avadanlıqlar istehsalı üzrə baza texniki və texnoloji güclərin yaradılması və yerləşdirilməsinin potensial imkanları daha da artacaq, bu işə sərf olunacaq investisiyaların maliyyə mənbələri daha da güclənəcəkdir.

Güclənmənin zaman etibarını ilə tez və ya gec olması ölkənin maliyyə bazarlarında maliyyə resurslarının həcmində çox və ya az olmasından asılı olacaqdır. Hələ ki, həmin resursların azlıq təşkil etməsi üzündən kredit faizləri çox yüksəkdir. Buna görə müəssisə və təşkilatların sərbəst pul vəsaitlərini banklar yüksək faizlərlə depozit kimi qəbul edir. Mərkəzi Bankın müəssisə və təşkilatlara verdiyi kredit resursların azlığı isə istər-istəməz həmin kreditlərin dərəcələrinin (stavkalarının) yüksək qoyulmasına səbəb olur.

Fikrimizcə, Azərbaycanın Mərkəzi Bankı özünün kredit resurslarını artırmağın potensial yollarını tapmalı, bunun üçün Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərindən istifadə kimi potensial imkanlardan istifadə etməlidir. Doğrudur, Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin az və ya çox dərəcədə xarici banklarda saxlanması, dövlət büdcəsinə transferlər edilməsi yolu ilə cari və gələcək üçün investisiyaların maliyyələşdirilməsinin və habelə Fondun özü vasitəsilə bir çox investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi təcrübəsi tərifəlayiq hesab edilə bilər. Lakin qeyd edilənlərlə yanaşı, daha yaxşı olardı ki, Fondun vəsaitlərindən ölkənin emal sənayesinin prioritet sahələrinin, xüsusən maşın və

avadanlıqlar istehsalı müəssisələrinin kreditləşdirilməsi üçün Mərkəzi Bankın kredit resurslarının artırılmasına öz töhfəsini vermiş olsun.

Müasir, daha mütərəqqi və innovativ texnologiyalara əsaslanan baza texnika və çoxsaylı texniki qurğular istehsalı ilə uzun illərdir ki, ixtisaslaşan sənaye ölkələrinin investorlarının həmin sahədə kifayət qədər təcrübələri olduğu üçün onların təcrübəsindən istifadə etmək o vaxt ölkəmiz üçün faydalı olar ki, maşın və avadanlıqlar istehsalının prioritet sahələrində xarici investorlarla Azərbaycan investorları ərazimizdə birgə iş qurmuş olsunlar. Göstərilən istiqamətdə xarici investisiyaları daha çox cəlb etməklə yerli investorlarla birgə müəssisələr yaratmaqla bir tərəfdən xarici investorların müasir təcrübəsini öyrənmək, digər tərəfdən isə, müasir maşın və avadanlıqlar istehsalını mənimsəməklə belə istehsalın nəticələrini nəinki daxili və habelə xarici bazara çıxarmaq imkanı yaranar. Daha vacibi isə, milli patentli maşın və avadanlıqlar istehsalı üzrə tarixən yaranmış olduqca böyük gerilik tədricən aradan qaldırılır. Bu gerilik hələ ki, olduqca çoxdur (bax: Cədvəl 3.).

Cədvəl 3.

Sənayedə əsas kapitalla yönəldilmiş investisiyalardan istifadə edilməsinin strukturu (fəaliyyət növləri üzrə), ümumi yekunə nisbətən, faizlə. [5]

	2005	2010	2015	2020 gözlənilir
Bütün sənaye	100	100	100	100
Mədəncixarma sənayesi	89,3	69,0	84,1	85,7
Mədəncixarma sənayesi sahəsinə xidmətlərin göstərilməsi	2,96	-	-	-
Emal sənayesi	2,8	11,9	5,7	6,1
Metallurgiya sənayesi	0,11	0,5	0,1	0,2
Maşın və avadanlıqlardan başqa hazır metal məmulatlarının istehsalı	0,07	3,48	1,1	1,7
Kompüter və digər elektron avadanlıqların istehsalı	0,03	0,03	0,0	0,2
Elektrik avadanlıqlarının istehsalı	0,21	0,42	0,4	0,5
Maşın və avadanlıqların istehsalı	0,08	0,003	0,2	0,3
Avtomobil və qoşquların istehsalı	0,19	0,02	-	0,03
Sair nəqliyyat vasitələrinin istehsalı	0,01	-	0,1	0,1
Maşın və avadanlıqların quraşdırılması və təmiri	-	0,01	0,03	0,05

Verilən cədvəl məlumatlarından görüldüyü kimi, ölkənin nəinki metallurgiya məhsulları və hətta maşın, avadanlıq və qurğular istehsalına yönəldilən investisiyalar ümumi emal sənaye məhsulları buraxılışında yatırılan investisiyaların xüsusi çəkisi olduqca azdır. Belə ki, 2005-2015-ci illərdə metallurgiya sənayesinə yatırılan investisiyalar 0,11 faizdən 0,1 faizə enmiş, maşın və avadanlıqlar istehsalında isə 0,08 faizdən 0,2 faizə qalxmışdır. Sonunculara yönəldilən investisiyaların ümumilikdə emal sənayesinə yatırılan investisiyaların tərkibində xüsusi çəkisi 2015-ci ildə 0,3 faiz təşkil etmişdir. 2020-ci ilin gözlənilən məlumatları bir qədər ümidverici sayıla bilər. Belə ki, son ildə artım dinamikası gözlənilir.

Nəzərə alsaq ki, maşın və avadanlıqlar istehsalının tərkibində istər hazır avadanlıq, xüsusən kompüterlər, elektron avadanlıq, avtomobil və digər nəqliyyat mexanizmləri istehsalı daha əhəmiyyətli yer tutduğuna baxmayaraq, onların istehsalına yatırılan investisiyalar da olduqca azdır.

Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının bütün sektorlarının balanslı inkişafı, öz növbəsində həmin sektorlar sırasında prioritetlər sayılan sahələrin və müəssisələrin daha sürətli inkişafı üçün dövlət rəhbərliyi və hökumət qarşısında dövr üçün daha ciddi investisiya layihələrinin reallaşdırılmasını qarşıya qoyur. Belə layihələrin ölkənin yalnız mərkəz əraziləri üzrə deyil, daha çox xammal mənbələri, potensial işçi qüvvəsinin çox olduğu, nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin güclü olduğu regionlar üzrə reallaşdırılması nəzərdə tutulur.

“Yaşıl iqtisadiyyat” investisiya və təkrar emal sənaye müəssisələrinin inkişafında əhəmiyyətli rol oynayacaq daha vacib layihələrin hazırlanması və reallaşdırılması üçün xarici investorlarla birgə işlərin qurulması diqqəti daha çox cəlb edir. Belə ki, Azərbaycanın regionlarında meşə materialları tullantılarının emalı, xüsusən tullantı taxtalardan pellet və taxta unu istehsalı, kömür və plastik torlar, qablaşdırma və etiketlər, işlənmiş avtomobil şinlərinin emalı, avadanlıq və dəzgahların bərpası sahələri üzrə 10-na yaxın investorlar qeydə alınmışdır. Yalnız Balaxanı Sənaye Parkında 15 investor fəaliyyət göstərir ki, onlar birlikdə 40 milyon manata yaxın investisiya yatırıblar. Bu investisiya sahiblərindən 7-si hazırda yatıracaqları investisiyalardan fayda götürürlər. Yeni investisiya layihələri də işə düşərsə, bütünlükdə parkın istehsal gücü artacaq, iş yerlərinin sayı isə 1,5 dəfə çoxalacaqdır. 2019-cu ilin yanvar ayında daha bir investorun layihəsi qeydə alınıb. Yeni layihə reallaşarsa, işlənmiş avtomobil təkərlərinin təkrar emalından biodizel emal olunması nəzərdə tutulur. Layihə çərçivəsində 3 milyon manat investisiya yatırılacaqdır.

Beynəlxalq investisiya layihələrində iştirakın perspektivləri istiqamətində Mingəçevir Sənaye Parkının fəaliyyəti diqqəti cəlb etməlidir. Belə ki, parkda iplik istehsalı üzrə, xüsusən, pambıq-poliyester və “Open End” üsulu ilə iplik istehsalı fabriklərinin genişləndirilməsi nəzərdə tutulur. Investisiya layihələrinin dəyəri 144 milyon manat olan yeni fabriklərin yaradılmasına kifayət qədər güzəştli kreditlər ayrılmışdır. Mütərəqqi texnika və texnologiyalar əsasında daha da genişlənəcək yeni fabriklər Almaniya, İsveçrə, İspaniya və Yaponiyanın aparıcı şirkətlərinin maşın və avadanlıqları ilə təchiz ediləcəkdir.

Nəticə

Azərbaycanın maşın və avadanlıqlar istehsalında struktur dəyişikliyinə təmin edilməsi irimiqyaslı beynəlxalq investisiya layihələrində iştirakı ön sıraya çıxarmışdır. Müasir maşın və avadanlıqların çevik və innovasiya texnologiyalarına əsaslanmalarını yaratmaq üçün yalnız özəl qurumların və dövlətin investisiyaları kifayət etmir. Bu işdə beynəlxalq kapitalların investor kimi birbaşa iştirakı çox zəruridir. Bu zərurət gerçəkləşərsə, yeni beynəlxalq innovasiyalı texnologiyalar Azərbaycanın maşın və avadanlıqlar istehsalı müəssisələrinin yenidən qurulmasına nə qədər tez tətbiq edilib daha mütərəqqi və müxtəlif çeşidli texnoloji qurğular buraxılırsa, ölkənin nəinki emal sənaye sektorunun və habelə bütünlükdə, qeyri-neft sektorunun bütün sahələrinin iqtisadi artımı təmin edilə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qeyri-neft ixracatçılarının respublika müşavirəsində nitqi. 18 aprel 2017-ci il.
2. Azərbaycan Respublikasının statistik göstəriciləri 2000, 2005, 2010, 2018-ci illər;
3. İ.Kərimli. İqtisad elmi: aktual problemlər və real yanaşmalar. Bakı, “Avropa” nəşriyyatı, 2013;
4. T.Hüseynov. Azərbaycanın Milli iqtisadi inkişaf modeli: nəzəriyyə və praktika. Bakı, “Elm”. 2015-ci il
5. www/stat.gov.az

Rauf Gunduz oğlu Saфаров
докторант Азербайджанского Университета Кооперации

Приоритетные отрасли обрабатывающих промышленности Азербайджана и перспективные участие на международной инвестиционной проекте

Резюме

Создание и реализация международного инвестиционного проекта, это длительный процесс. Эти процессы требуют от инвесторов детального изучения реальной информации

об экономической, социальной и правовой условия тех отраслей экономики, которые инвесторы вложат определенный инвестиции. Это реальные информации должны быть полезны и приемлемы для уточнения дальнейшего положения инвесторов в эти отрасли экономики. Реальные и полезные информации от обрабатывающей промышленности Азербайджана, которые получают инвесторы, дают им определенные стимулы для заключения долгосрочных инвестиционных соглашений.

Ключевые слова: инвестиционные проекты, обрабатывающие промышленности, приоритетные отрасли, адекватные стратегии, инвестиционная политика, инновационная технология, коммуникационные связи.

Rauf Gunduz Safarov
doctoral student of the Azerbaijan University of Cooperation

Priority sectors of Azerbaijan’s processing industry and promising participation in the international investment project

Summary

The creation and implementation of an international investment project is a lengthy process. These processes require investors to study in detail the real information about the economic, social and legal conditions of those sectors of the economy, which investors invest a certain amount of money. These real informational should be useful and useful for clarifying the future position of investors in these sectors of the economy. Real and useful informational from the processing industry of Azerbaijan, which investors receive, are given certain incentives to conclude long-term investment agreements.

Key word: investment projects, processing industries, priority sectors, adequate strategies, investment policy, innovative technologies, communication links.